

Вищий навчальний заклад
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»
Юридичний факультет
Кафедра соціально-гуманітарних дисциплін та іноземних мов

ЗАТВЕРДЖЕНО
Декан юридичного факультету

Наталія ВЕСЕЛОВСЬКА

РОБОЧА ПРОГРАМА

ФІЛОСОФІЯ НАУКИ ТА ЕКОНОМІКИ

(назва навчальної дисципліни)

підготовки третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
(назва рівня вищої освіти)

галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 051 «Економіка»
(код і найменування спеціальності)

освітньо-професійної програми «Економіка»
(назва освітньо-наукової програми)

тип дисципліни загально-наукової підготовки

2024 рік

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми

(підпис)

Сергій СРОХІН

(прізвище, ініціали)

РЕКОМЕНДОВАНО:

Кафедрою соціально-гуманітарних дисциплін
та іноземних мов
протокол № 1
від «29» серпня 2024 року

Завідувач кафедри

(підпис)

Василь БАРАНІВСЬКИЙ

(прізвище, ініціали)

Укладач: *Книш Інна Василівна*, доктор філософських наук, професор.

1. Опис навчальної дисципліни

Мова навчання: українська

Статус дисципліни: обов'язкова

Передумови вивчення навчальної дисципліни: вивчення дисципліни «Філософія науки та економіки» доцільне після оволодіння здобувачами вищої освіти базовими знаннями з сутності науки, логіки та критичного мислення; уміння будувати аргументацію, формулювати та перевіряти гіпотези; робити обґрунтовані висновки. Також необхідне володіння основами роботи з інформацією: пошук, аналіз, систематизація та цитування джерел; поняття вибірки та методів обробки даних; навички роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями, текстовими редакторами, електронними бібліотеками, базами даних та програмами перевірки плагіату; уміння складати плани, писати реферати, звіти, курсові та інші навчально-наукові тексти. Крім того, здобувачі повинні знати основи етики та правової культури, розуміти моральні норми, авторське право та академічну відповідальність.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Філософія науки та економіки» є вивчення філософських концепцій і теорій, що стосуються природи та методів наукового пізнання, розгляд еволюції економічної науки в контексті філософських підходів і парадигм, а також методологічних засад розвитку економічних теорій, філософський аналіз економічної реальності, витоків економічного мислення, класичних та сучасних економічних теорій.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни. На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин (3 кредити ECTS).

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Філософія науки та економіки» є оволодіння здобувачами методологією дослідження наукових і економічних явищ; розуміння історичних та філософських передумов розвитку економічної науки; здобуття знань про етапи та напрями наукового дослідження; формування здатності до критичного аналізу економічних і наукових концепцій; виховання фундаментальних цінностей академічної доброчесності та відповідальності у професійній діяльності.

Основними завданнями навчальної дисципліни «Філософія науки та економіки» є розвивати у здобувачів вищої освіти здатність до опанування основних філософських концепцій науки; інтерпретації наукових знань через філософію науки; системного осмислення науки як соціального інституту, трансформаційних процесів в економіці та науці, оцінювати їхні етичні та філософські аспекти; розвиток здатності до самостійної наукової рефлексії.

3. Компетентності та заплановані результати навчання

Дисципліна «Філософія науки та економіки» забезпечує набуття здобувачами освіти *компетентностей*:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК02	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК05	Здатність виявляти, поглиблено аналізувати та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері економіки з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень, у тому числі з питань європейської та євроатлантичної інтеграції.
------	---

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 02	Глибоко розуміти базові (фундаментальні) принципи та методи економічних наук, а також методологію наукових досліджень, створювати нові знання у сфері економіки з метою досягнення економічного та соціального розвитку в умовах глобалізації.
ПРН 08	Планувати і виконувати емпіричні та/або теоретичні дослідження у сфері економіки та з дотичних міждисциплінарних напрямів, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Обсяг у годинах											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	сем.	пз	лаб.	с. р		л	сем.	пз	лаб.	с. р
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>	<i>13</i>
Тема 1. Предмет, структура та методологія філософії науки та економіки: філософський погляд на природу наукового й економічного знання	12	2	2			8	10	1	1			8
Тема 2. Філософський аналіз витоків економічного мислення: докласична економічна думка	10	2	2			6	12	1	1			10
Тема 3. Філософський вимір становлення економічної науки: класична політична економія	10	2	2			6	10					10
Тема 4. Філософський огляд класичної політичної економії: альтернативні напрями XIX ст.	10	2	2			6	10					10
Тема 5. Історична школа та методологічний плюралізм: філософський погляд на культурну зумовленість економіки	12	2	4			6	12	1	1			10
Тема 6. Філософське переосмислення економічної раціональності: маржиналізм і неокласика	10	2	2			6	12	1	1			10
Тема 7. Філософське осмислення сучасних трансформацій: постнекласичні теорії та інноваційна економіка	12	2	2			8	12	1	1			10
Тема 8. Філософський вимір сучасної економіки	14	2	4			8	12	1	1			10
<i>Усього годин</i>	90	16	20	0	0	54	90	6	6	0	0	78

5. Зміст програми навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет, структура та методологія філософії науки та економіки: філософський погляд на природу наукового й економічного знання

Структура і призначення філософії науки та економіки, її місце у системі наукового знання з позицій філософії науки. Об'єкт, предмет і ключові категорії: філософське осмислення економічної реальності. Значення філософії науки та економіки у професійній підготовці економістів. як світоглядна основа фахової діяльності. Співвідношення філософії, науки і релігії: філософський аналіз типів знання. Природа наукового і позанаукового знання. Позитивізм і проблема співвідношення філософії та науки. Концепції росту наукового знання та економіки: з позицій епістемології. Методи пізнання. Істина як філософська проблема. Модернізація кібернетики в контексті розвитку креативності: філософський вимір міждисциплінарності та творчості в науці. Когнітивні експлорації номадологічного концепту — філософський погляд на зміну освітніх і наукових парадигм.

Тема 2. Філософський аналіз витоків економічного мислення: докласична економічна думка

Економічна думка Стародавнього Сходу з позицій цивілізаційного підходу. Економічні уявлення феодальної Європи та Київської Русі: філософське осмислення господарської етики. Каноністи і меркантилісти: філософський погляд на мораль і багатство. Єресі та Реформація, як світоглядні передумови зміни економічної раціональності.

Тема 3. Філософський вимір становлення економічної науки: класична політична економія

Передумови виникнення класичної політичної економії — філософський аналіз переходу до раціоналізму та лібералізму. Погляди Петті, Буагільбера, Кене, Тюрго, Сміта — з позицій натуралізму і просвітницької ідеології. Англійська класична школа: філософський аналіз категорій вартості, праці, ренти. Французька та американська школи — як різні філософські моделі економічного порядку.

Тема 4. Філософський огляд класичної політичної економії: альтернативні напрями XIX ст.

Дрібновласницькі теорії: філософський аналіз проблем соціальної справедливості. Утопічний соціалізм, з позицій соціальної філософії та етики рівності. Марксизм — філософський аналіз діалектики, матеріалізму та капіталізму.

Тема 5. Історична школа та методологічний плюралізм: філософський погляд на культурну зумовленість економіки

Історична школа з позицій історизму та методологічного релятивізму. Ф. Ліст — філософське обґрунтування національної економіки. Стара і нова історичні школи: філософський аналіз ролі держави і соціальних інститутів. Метаморфози габітуальних практик в умовах сталого розвитку — філософський погляд на трансформацію економічної культури.

Тема 6. Філософське переосмислення економічної раціональності: маржиналізм і неокласика

Маржиналізм — філософський аналіз суб'єктивізму та граничної корисності. Кембриджська та американська школи — з позицій теорії добробуту і раціонального вибору. Математична школа — філософія формалізації економічного знання. Кейнсіанство — філософський погляд на державне регулювання і макроекономічну стабільність. Неолібералізм — філософія економічної свободи і ринку.

Тема 7. Філософське осмислення сучасних трансформацій: постнекласичні теорії та інноваційна економіка

Постіндустріальні концепції: філософський аналіз суспільства знань. Філософський синтез економіки і природничого знання. Smart-економіка — з позицій цифрової онтології та інтелектуалізації виробництва. Інституційні трансформації: філософський погляд на роль норм і правил у розвитку економіки. Трансформаційні практики інноваційних підприємницьких структур: філософія підприємництва як творчої діяльності. Перехресні компетенції фахівців з інноваційного підприємництва: філософський вимір компетентнісного підходу в економіці знань.

Тема 8. Філософський вимір сучасної економіки

Людина як суб'єкт економічної діяльності: філософсько-антропологічний підхід. Ділова етика з позицій прикладної етики та моральної відповідальності бізнесу. Філософський аналіз вартості, символічності та довіри. Філософські проблеми світової економіки, з позицій глобальної етики та сталого розвитку. Проблеми економіки в українському суспільстві: філософський погляд на трансформаційні процеси. Вимоги ринку праці та трансформаційні бізнес-практики: філософський аналіз адаптивності та соціальної відповідальності. Трансформаційні практики українського бізнесу в умовах пандемії і війни з позицій філософії криз і стійкості (resilience).

6. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Предмет, структура та методологія філософії науки та економіки: філософський погляд на природу наукового й економічного знання	2	1
2	Тема 2. Філософський аналіз витоків економічного мислення: докласична економічна думка	2	1
3	Тема 3. Філософський вимір становлення економічної науки: класична політична економія	2	
4	Тема 4. Філософський огляд класичної політичної економії: альтернативні напрями XIX ст.	2	
5	Тема 5. Історична школа та методологічний плюралізм: філософський погляд на культурну зумовленість економіки	2	1
6	Тема 6. Філософське переосмислення економічної раціональності: маржиналізм і неокласика	2	1
7	Тема 7. Філософське осмислення сучасних трансформацій: постнекласичні теорії та інноваційна економіка	2	1
8	Тема 8. Філософський вимір сучасної економіки	2	1
Усього годин		16	6

7. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Предмет, структура та методологія філософії науки та економіки: філософський погляд на природу наукового й економічного знання	2	1
2	Тема 2. Філософський аналіз витоків економічного мислення: докласична економічна думка	2	1
3	Тема 3. Філософський вимір становлення економічної науки: класична політична економія	2	
4	Тема 4. Філософський огляд класичної політичної економії: альтернативні напрями XIX ст.	2	
5	Тема 5. Історична школа та методологічний плюралізм: філософський погляд на культурну зумовленість економіки	4	1
6	Тема 6. Філософське переосмислення економічної раціональності: маржиналізм і неокласика	2	1
7	Тема 7. Філософське осмислення сучасних трансформацій: постнекласичні теорії та інноваційна економіка	2	1
8	Тема 8. Філософський вимір сучасної економіки	4	1
Усього годин		20	6

План семінарських занять

Тема 1. Предмет, структура та методологія філософії науки та економіки: філософський погляд на природу наукового й економічного знання

Мета: сформувати цілісне уявлення про предмет і методологію філософії науки та економіки, розкрити її світоглядне значення та проаналізувати природу наукового знання з позицій сучасної епістемології.

Питання для обговорення:

1. У чому полягає специфіка філософії науки та економіки як галузі філософського знання?
2. Як співвідносяться філософське, наукове та релігійне знання?
3. Чи можлива економічна наука без філософських засад?

4. У чому полягає проблема істини в економічному пізнанні?
5. Як міждисциплінарність, кібернетика та нові когнітивні підходи змінюють сучасну наукову парадигму?

Тема 2. Філософський аналіз витоків економічного мислення: докласична економічна думка

Мета: проаналізувати формування економічних уявлень у докласичний період та з'ясувати світоглядні й релігійно-етичні чинники становлення економічної раціональності.

Питання для обговорення:

1. Які цивілізаційні чинники вплинули на формування економічної думки Стародавнього Сходу?
2. У чому особливість господарської етики середньовічної Європи?
3. Як каноністи трактували проблему багатства і справедливості?
4. Чому меркантилізм можна вважати переходом до нового економічного мислення?
5. Який вплив Реформації на формування економічної раціональності?

Тема 3. Філософський вимір становлення економічної науки: класична політична економія

Мета: розкрити філософські засади класичної політичної економії та проаналізувати її роль у становленні економіки як науки.

Питання для обговорення:

1. Які філософські ідеї Просвітництва вплинули на формування класичної політичної економії?
2. Як у класиків трактуються категорії праці, вартості та ренти?
3. У чому полягає натуралістичний підхід до економіки?
4. Чим відрізняються англійська та французька моделі економічного порядку?
5. Чи зберігає класична політична економія актуальність сьогодні?

Тема 4. Філософський огляд класичної політичної економії: альтернативні напрями XIX ст.

Мета: з'ясувати сутність альтернативних економічних концепцій XIX ст. та їх філософську критику класичного лібералізму.

Питання для обговорення:

1. У чому полягає філософський зміст проблеми соціальної справедливості?
2. Чим відрізняється утопічний соціалізм від марксизму?
3. Які філософські засади марксистської критики капіталізму?
4. Чи є соціальна рівність абсолютною цінністю?
5. Яке значення альтернативних концепцій для розвитку економічної науки?

Тема 5. Історична школа та методологічний плюралізм: філософський погляд на культурну зумовленість економіки

Мета: проаналізувати історичну школу як методологічну альтернативу класичній економіці та осмислити культурну зумовленість економічного розвитку.

Питання для обговорення:

1. У чому сутність історизму в економічній науці?
2. Яку роль держава відіграє у концепціях історичної школи?
3. Чим відрізняються стара і нова історичні школи?
4. Як змінюються габітуальні економічні практики в умовах сталого розвитку?
5. Чи можлива універсальна економічна теорія поза культурним контекстом?

Тема 6. Філософське переосмислення економічної раціональності: маржиналізм і неокласика

Мета: розкрити філософські основи маржиналізму та неокласики, проаналізувати трансформацію уявлень про раціональність і свободу в економіці.

Питання для обговорення:

1. У чому полягає суб'єктивістський поворот у маржиналізмі?
2. Як математизація вплинула на статус економіки як науки?
3. Чи є раціональний вибір універсальною моделлю поведінки людини?
4. Яким є філософське підґрунтя кейнсіанства?
5. У чому сутність неоліберального розуміння свободи ринку?

Тема 7. Філософське осмислення сучасних трансформацій: постнекласичні теорії та інноваційна економіка

Мета: осмислити сучасні трансформації економіки з позицій філософії науки, інституціоналізму та економіки знань.

Питання для обговорення:

1. Які риси характеризують суспільство знань?
2. У чому полягає філософський зміст smart-економіки?
3. Яку роль відіграють інституції у розвитку економіки?
4. Чи можна підприємництво розглядати як форму творчої діяльності?
5. Які компетенції є визначальними в економіці знань?

Тема 8. Людина і глобальні виклики: філософський вимір сучасної економіки

Мета: проаналізувати антропологічні, етичні та глобальні аспекти сучасної економіки, визначити філософські засади відповідального бізнесу та соціальної стійкості.

Питання для обговорення:

1. Чи є людина раціональним економічним суб'єктом?
2. У чому полягає моральна відповідальність бізнесу?
3. Якою є філософська природа грошей і довіри?
4. Які глобальні виклики постають перед сучасною економікою?
5. Як економіка України трансформується в умовах кризи та війни з позицій філософії стійкості?

8. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Не передбачено навчальним планом	-	-
Усього годин			

9. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Не передбачено навчальним планом	-	-
Усього годин			

10. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Предмет, структура та методологія філософії науки та економіки: філософський погляд на природу наукового й економічного знання	8	8
2	Тема 2. Філософський аналіз витоків економічного мислення: докласична економічна думка	6	10
3	Тема 3. Філософський вимір становлення економічної науки: класична політична економія	6	10
4	Тема 4. Філософський огляд класичної політичної економії: альтернативні напрями XIX ст.	6	10
5	Тема 5. Історична школа та методологічний плюралізм: філософський погляд на культурну зумовленість економіки	6	10
6	Тема 6. Філософське переосмислення економічної раціональності: маржиналізм і неокласика	6	10
7	Тема 7. Філософське осмислення сучасних трансформацій: постнекласичні теорії та інноваційна економіка	8	10
8	Тема 8. Філософський вимір сучасної економіки	8	8
		54	78

11. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота - форма організації освітнього процесу, за якої здобувач вищої освіти опановує навчальну дисципліну в час, вільний від навчальних занять. Метою самостійної роботи є засвоєння у повному обсязі навчальної програми та формування в здобувача вищої освіти здатності бути активним учасником освітнього процесу, уміння самостійно (без безпосередньої участі викладача) опановувати теоретичні й практичні знання, у тому числі із застосуванням сучасних інформаційних технологій.

Підготувати реферат на одну з запропонованих тем. Реферат — це письмова навчальна або науково-інформаційна робота, що містить стислий, систематизований виклад змісту однієї або кількох наукових праць з певної теми без елементів оригінального дослідження. Ознаки реферату: базується на аналізі та узагальненні джерел; не містить нових наукових результатів; має оглядовий характер; виконується за встановленою структурою. Типова структура: титульна сторінка; зміст; вступ; основна частина; висновки; список використаних джерел. Мета реферату: перевірка вміння працювати з літературою; формування навичок аналізу, систематизації та викладу інформації.

Рекомендовані теми реферату:

1. Місце наукового пізнання в контексті філософії науки: методологічні аспекти
2. Проблема істини в економічному пізнанні: класичні та сучасні концепції.
3. Співвідношення наукового, філософського та релігійного знання в економічній думці.
4. Міждисциплінарність і кібернетика як чинники трансформації сучасної науки.
5. Взаємодія науки, техніки та технології в контексті сучасного суспільного розвитку.
6. Як наукові відкриття стають основою технічних і технологічних інновацій у XXI столітті?
7. Роль наукових традицій у розвитку економічних теорій та їх зміна в умовах глобалізації.
8. Філософія економіки: як етичні та методологічні проблеми формують економічні теорії?
9. роль критичного мислення у наукових дослідженнях.
10. Вплив науки на соціокультурні трансформації суспільства?
11. Як наукові відкриття стають основою технічних і технологічних інновацій у XXI столітті?
12. Роль інформатизації в досягненні сталого розвитку суспільства.
13. Філософія господарювання та філософія бізнесу, як сфери теоретичного аналізу відповідних вимірів економічної діяльності.
14. Концепція сталого розвитку суспільства та її особливості.

15. Вплив філософського знання на зростання ролі інтегративності сучасної науки.
16. Особливості сучасних синергетичних систем та науково-інтегративні процеси в наукових дослідженнях.
17. Smart-економіка і суспільство знань: філософський аналіз цифрових трансформацій.
18. Інституційні зміни в сучасній економіці: філософія норм і правил.
19. Людина як суб'єкт економічної діяльності: антропологічний вимір економіки.
20. Філософія стійкості (resilience) в умовах глобальних криз: економічний аспект.

Варіанти контрольної роботи (для заочної форми здобуття освіти)

Нижче подано варіанти завдань для контрольної роботи, що відповідають змісту окремих тем дисципліни та поглиблюють опрацювання навчального матеріалу. Необхідно обрати варіант та виконати наведені завдання. Вимоги до контрольної роботи: 8-12 сторінок тексту (шрифт Times New Roman, 14 pt, міжрядковий інтервал - 1). Слід опрацювати щонайменше 10-12 джерел. Використання класичних праць з економіки та філософії обов'язкове. Дотримання принципів академічної доброчесності – засадничий принцип навчання. Здійсніть коректне цитування використаних джерел. Заборонено плагіат: текст має бути оригінальним, з власним аналітичним та філософським осмисленням. Максимальна кількість балів за виконану контрольну роботу – 50 балів.

Варіант 1.

1. Підготуйте аналітичне есе щодо специфіки методології економічної науки у контексті сучасної філософії науки (позитивізм, постпозитивізм, епістемологічний плюралізм).
2. Проаналізуйте проблему істини та верифікації в економічному знанні: чи можливе об'єктивне економічне передбачення?

Варіант 2.

1. Підготуйте філософський аналіз співвідношення науки, релігії та економіки в історичній перспективі.
2. Дослідіть вплив Реформації на трансформацію господарської етики та становлення нової економічної раціональності.

Варіант 3.

1. Підготуйте аналітичний огляд філософських засад класичної політичної економії (раціоналізм, натуралізм, лібералізм).
2. Порівняйте підходи до категорії «вартість» у різних представників класичної школи та визначте їх світоглядні передумови.

Варіант 4.

1. Проаналізуйте марксизм як філософсько-економічну систему (діалектика, історичний матеріалізм, критика капіталізму).
2. Порівняйте марксистський підхід із утопічним соціалізмом або дрібновласницькими теоріями в аспекті проблеми соціальної справедливості.

Варіант 5.

1. Підготуйте есе щодо методологічного значення історизму в економічній науці.
2. Проаналізуйте ідею національної економіки та роль держави у світлі сучасних інституційних трансформацій.

Варіант 6.

1. Дослідіть маржиналістську революцію як зміну філософської парадигми в економічній науці.
2. Проаналізуйте проблему формалізації економічного знання та межі математичних моделей у неокласичній теорії.

Варіант 7.

1. Підготуйте порівняльний аналіз кейнсіанської та неоліберальної концепцій державного регулювання.
2. Оцініть ці моделі з позицій філософії свободи, відповідальності та соціальної справедливості.

Варіант 8.

1. Проаналізуйте феномен smart-економіки як нову онтологію економічної реальності.

2. Дослідіть трансформацію компетентностей фахівців в умовах цифровізації та інноваційного підприємництва.

Варіант 9.

1. Розкрийте антропологічні засади економічної діяльності (концепція «homo economicus» та її критика).
2. Проаналізуйте проблему ділової етики та соціальної відповідальності бізнесу в умовах глобальних криз.

Варіант 10.

1. Підготуйте аналітичний огляд філософських проблем сучасної світової економіки (глобалізація, нерівність, сталий розвиток).
2. Проаналізуйте трансформаційні процеси в економіці України в умовах війни та посткризового відновлення з позицій філософії стійкості (resilience).

Неформальна освіта (онлайн-курси та платформи)

У межах самостійної роботи здобувачам рекомендується проходження онлайн-курсів на міжнародних освітніх платформах з метою розширення професійних компетентностей у сфері філософії.

Рекомендовані платформи:

- Coursera (Question Reality! Science, philosophy, a search for meaning);
- edX (UQx: Philosophy and Critical Thinking, StanfordOnline: Principles of Economics);
- Prometheus (Філософія: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/philosophy/>)

Опрацювання зазначених онлайн-курсів не є обов'язковим і здійснюється за власною ініціативою здобувача як форма неформальної освіти.

Порядок зарахування результатів неформальної освіти:

Результати проходження онлайн-курсів можуть бути зараховані як складова самостійної роботи в порядку, визначеному «Положенням про порядок визнання результатів навчання набутих у неформальній/інформальній освіті» <https://nam.kyiv.ua/files/pdf/polozhennia-pro-neformalnu-ta-informalnu-osvitu.pdf>

Максимальна кількість балів – до 10 балів у межах самостійної роботи.

12. Питання для підготовки до підсумкового контролю (екзамену)

1. Структура і призначення філософії науки та економіки, її місце у системі наукового знання, основні питання і функції.
2. Об'єкт і предмет філософії науки та економіки. Ключові категорії.
3. Значення філософії науки та економіки у професійній підготовці економістів.
4. Матеріальні передумови виникнення і розвитку економічної думки докласичного періоду (Стародавній Схід).
5. Економічна думка феодальної Європи та Київської Русі.
6. Погляди кантоністів та меркантилістів на економіку (Фома Аквінський, Нікола Орем).
7. Єресі і Реформація.
8. Історичні передумови виникнення і загальна характеристика класичної політичної економії.
9. Економічні та наукові погляди Вільяма Петті, П'єра Буагільбер, Франсуа Кене, Анна Тюрго та Адама Сміта.
10. Еволюція класичної політичної економії в Англії (Давід Рікардо, Томас Мальтус, Насау Сеніор).
11. Еволюція класичної політекономії у Франції та США (Жан Батист Сей, Клод Фредерік Бастіа, Генрі Чарльз Кері).
12. Виникнення дрібновласницьких економічних теорій у Франції (Сімонд де Сімонді, П'єр Жозеф Прудон).
13. Соціалістичні утопічні вчення.
14. Економічні ідеї раннього та пізнього утопічного соціалізму.

15. Марксистське економічне вчення.
16. Передумови виникнення та методологічні особливості історичної школи.
17. Ф. Ліст – засновник історичного методу дослідження в політичній економії.
18. Основні ідеї представників старої економічної школи в Німеччині.
19. Нова історична школа та соціальний напрям у політичній економії.
20. Виникнення, сутність та основні ідеї маржиналізму.
21. Формування неокласичної економічної теорії. Кембриджська та американська школи (А. Маршалл, економічна теорія добробуту А. Пігу та ін.).
22. Математична школа в економічній теорії
23. Кейнсіанське економічне вчення.
24. Неоліберальний напрям еволюції неокласичної школи у ХХ ст.
25. Сучасні постнеокласичні економічні ідеї та їх еволюція (Р. Арон, У. Ростоу, Д. Белл, Д. Гелбрейт, О. Тоффлер, Ж. Фурастьє).
26. Феномен української наукової школи фізичної економії (С. А. Подолинський, М. Д. Руденко).
27. Людина як суб'єкт економічної діяльності, етика бізнесу (ділова етика).
28. Гроші як об'єкт філософського аналізу.
29. Сутність smart (інтелектуальної) економіки.
30. Роль інституцій та значення інституційних перетворень у господарському житті країни; проблеми формування економічного простору сучасної України.
31. Філософські проблеми світової економіки та шляхи їх вирішення.
32. Філософські проблеми економіки в українському суспільстві, що трансформуються.

13. Методи навчання

Методи навчання на лекціях: вербальний метод (лекція, дискусія, консультація, обговорення тощо); методи візуалізації (презентація, метод ілюстрації (графічний, табличний, тощо), метод демонстрацій: схем, моделей, алгоритмів наукового пошуку та інші); робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анування тощо); інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо).

Методи навчання на семінарських заняттях: вербальний метод (дискусія, співбесіда тощо); метод візуалізації (презентація, метод ілюстрації (графічний, табличний, тощо), метод демонстрацій та інші); робота з навчально-методичною літературою (рецензування, підготовка реферату, есе, доповіді тощо); інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо); кейс-метод (вирішення ситуацій тощо); практичний, пошуковий метод.

14. Методи оцінювання

У процесі вивчення дисципліни «Філософія науки та економіки» використовуються такі методи оцінювання:

Для поточного контролю: у вигляді усного та письмового опитування, фронтального опитування, тестування, написання есе (рефератів), контрольна робота (для заочної форми здобуття освіти); самостійна робота, неформальна освіта (онлайн-курси та платформи) тощо;

Для підсумкового контролю: проведення підсумкового контролю (усна та/або письмова відповідь, тестування тощо).

15. Засоби діагностики результатів навчання

Робоча програма передбачає застосування засобів діагностики результатів навчання за формами контролю знань:

- *поточний контроль* може передбачати застосування широкого спектру форм та

методів оцінювання знань, що проводиться за кожною темою.

- *підсумковий контроль* передбачає проведення екзамену.

Завершальним етапом досягнення запланованих програмних результатів навчання з навчальної дисципліни «Філософія науки та економіки» є підсумковий контроль – екзамен.

16. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Для оцінювання знань здобувачів вищої освіти застосовуються контрольні заходи у формі поточного та підсумкового контролю знань у відповідності до «Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти».

Поточний контроль

Види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти обираються та оцінюються викладачем за рекомендованою шкалою в залежності від особливостей навчальної дисципліни. Оцінювання окремих видів навчальної діяльності здобувача вищої освіти для дисципліни «Філософія науки та економіки» відбувається за такими рекомендованими балами:

Види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти	Кількість балів (від – до)
<i>Аудиторна робота</i>	
Відповідь на практичному, семінарському, лабораторному занятті	1-5
Вирішення ситуаційних завдань, розв'язання задач тощо	1-5
Тестування	1-5
Ділова гра, практичний кейс тощо	1-10
Інші види аудиторної роботи*	
<i>Самостійна робота</i>	
Реферат, есе тощо	1-10
Інші види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти (участь у публічних заходах (конференція, олімпіада тощо); написання наукової статті, участь у конкурсах студентських робіт тощо)	1-10
Інші види самостійної роботи*	
Контрольна робота (для заочної форми здобуття освіти)	1-50

*види навчальної діяльності здобувачів освіти обираються та оцінюються викладачем за рекомендованою шкалою в залежності від особливостей навчальної дисципліни.

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти застосовуються критерії у відповідності до «Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти».

Підсумковий контроль

Максимальна кількість балів за екзамен з початкової дисципліни «Філософія науки та економіки» складає **40 балів**.

Для визначення ступеня засвоєння навчальної дисципліни та контрольного оцінювання знань здобувачів вищої освіти за підсумковим контролем застосовуються критерії у відповідності до «Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти».

Підсумкова оцінка переводиться у національну систему оцінювання і шкалу ECTS згідно таблиці:

Порядок переведення оцінок у систему ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		для екзамену курсової роботи (проекту), практики	для заліку (диференційованого заліку)
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

17. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Для денної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота - 60									Підсумковий контроль	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	Самостійна робота		
6 балів	6 балів	6 балів	6 балів	6 балів	6 балів	7 балів	7 балів	10 балів	40 балів	100 балів

Для заочної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота - 60		Підсумковий контроль	Сума
Контрольна робота	Самостійна робота		
50 балів	10 балів	40 балів	100 балів

18. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення дисципліни «Філософія науки та економіки» узагальнено в комплексі навчально-методичного забезпечення, який включає:

- силабус;
- робочу програму навчальної дисципліни;
- варіанти завдань для самостійної роботи студентів;
- варіанти завдань для підсумкового контролю;
- інші матеріали.

19. Рекомендована література

Основна

1. Книш І. В. Філософія освіти: номади і седентари : навч. монографія. Одеса : Купрієнко О. С. В., 2018. 359 с <https://numl.org/1hey>
2. Knysh I. V. Upgrade of cybernetics in the context of developing creativity. Creativity Studies, Lithuania : Vilnius Gediminas Technical University (Vilnius Tech) Press, 2020, 13(2). P. 494–509. URL : <https://journals.vgtu.lt/index.php/CS> <https://www.scopus.com/sourceid/21100364911> **Scopus**
3. Книш І. В., Дутка Г. Я. Когнітивні експлорації номадологічного концепту в новій парадигмі освіти. Культурологічний альманах. Київ : Видавничий дім "Гельветика", № 2. 2023. С. 163–173. URL : <https://almanac.npu.kiev.ua/index.php/almanac/article/view/193/179>
4. Книш І. В. Метаморфози габітуальних практик в умовах імплементації ідей сталого розвитку. Der Stand der Entwicklung von Wissenschaft und Technik im XXI Jahrhunderts: Wirtschaftswissenschaften, Jurisprudenz, Pädagogik, Sport, Philosophie, Philologie. Monografische

Reihe «Europäische Wissenschaft». Buch 14. Teil 1. 2022. Karlsruhe, Germany : ScientificWorld - NetAkhatAV. S. 113–123. URL :

https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/43483/1/Kozak_Fedorova_mon.pdf

5. Книш І. В. Трансформаційні практики інноваційних підприємницьких структур : виклики часу. Трансформація суспільних відносин в умовах цивілізаційних змін : кол. моногр. Харків : СГ НТМ «Новий курс», 2023. С. 50–111. URL : https://www.newroute.org.ua/wp-content/uploads/2023/03/mon_27.02.2023.pdf

6. Книш І. В. Вимоги ринку праці : трансформаційні бізнес-практики. Актуальні проблеми економіки. 2023. № 7 (265). С. 16–33. URL : https://eco-science.net/wp-content/uploads/2023/07/06.23._topic_Inna-V.-Knysh-16-33.pdf

7. Книш І. В. Трансформаційні практики українського бізнесу за часів пандемії коронавірусу і війни. Актуальні проблеми економіки. № 12 (258), 2022. С. 65–75. URL : https://eco-science.net/wp-content/uploads/2022/12/12.22._topic_-Inna-V.-Knysh-65-75.pdf

8. Tolochko S., Bordyug N., Knysh I. Transversal competencies of innovative entrepreneurship professionals in lifelong education. Baltic Journal of Economic Studies. Vol. 6, No. 3. Riga, Latvia : Publishing House «Baltija Publishing», Valdeku str. 2020. P. 156–165. URL : <http://www.baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/846> **Web of Science**

9. Ортіна, Г. В. (2018). Філософія антикризового розвитку реального сектору економіки за умов глобалізації. Scientific Journal Virtus, 2(23), 115-119. <https://elar.tsatu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/aeaed4bf-112b-4d96-b3cb-cc9cdd90b0ae/content>

10. Філософія науки : підручник / І. С. Добронравова, Л. І. Сидоренко, В. Л. Чуйко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2018. – 255 с. <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Phil-science.pdf>

11. Філософія науки: навчальний посібник/ Гоян І.М., Матвієнко І.С., Сторожук С.В.// за ред. С.В. Сторожук. 4-те видання, виправлене і доповнене. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2020. 420 с <https://lib-repo.pnu.edu.ua/handle/123456789/1549>

Допоміжна

1. Коннова Н. О. Економіка цінностей та філософія економіки / Н. О. Коннова // Грані : наук.-теоретич. і громадсько-політич. альманах. – Дніпро : Вид-во «Грані», 2020. – Т. 23, № 3. – С. 27 – 37. <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/23691>

2. Філософія економіки : курс лекцій для здобувачів третього (доктор філософії) рівня вищої освіти ОНП «Економіка» спеціальності 051 «Економіка» денної форми здобуття вищої освіти. / уклад. : Н. В. Мірошкіна, Г. Ю. Суріна. Миколаїв : МНАУ, 2024. 124 с. <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/5890/1/2024-filosofiya-ekonomiki-lekciyi-doktor.pdf>

3. Тесленко Т.В. Еволюція концепцій економіки від промислової революції до цифрової / Т.В. Тесленко // Humanities studies: зб-к наук. пр. - Запоріжжя: Видав. дім "Гельветика", 2022. - Вип. 11 (88). - С. 66-78. <http://info.dgu.edu.ua/handle/123456789/423>

4. Габович, О., & Кузнєцов, В. (2022). Огляд сучасної філософії науки (ст. 1). *Filosofska Dumka*, 2022(1), 115-133. https://www.pdcnet.org/fd/content/fd_2022_2022_0001_0115_0133

5. Філософія науки : підручник / О. П. Дзьобань; ДНУ «Ін-т інформації, безпеки і права Нац. академії прав. наук України». – Київ; Одеса : Фенікс, 2024. – 516 с <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/5891>

6. Броннікова, Л. В. (2024). Філософія науки в контексті розвитку сучасної науки: Ольвійський форум–2024: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі, 10. <https://numl.org/1hbG>

7. Бліхар, В. С., Козловець, М. А., Горохова, Л. В., Федоренко, В. В., & Федоренко, В. О. (2020). Філософія: словник термінів та персоналій. <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/5876>